

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

گام ۱: تحول، ربوبیت بر پایه رحمانیت

جزوات دوره قرآن و تربیت (سیر تحول دینی در قرآن کریم)

حجت الاسلام و المسلمین دکتر عبدالکریم بهجت پور

- ۱- اولین گام در تحول دینی «بیان انحصار ربوبیت انسان به خدا» است.
- ۲- ربوبیت توحیدی بر پایه بیان نعمت های منحصر به فرد خدا گذارده می شود.
- ۳- این نعمت ها عبارتند از:
 - آفریدگاری هستی یعنی سیستمی که انسان در آن زندگی می کند و رشد و تکاملش معلول کنش و واکنش با آن و کیفیت روابط وی با سیستم است.
 - آفریدگاری انسان به طور مستمر از نقطه آغاز تا کمال جسمی و رشد متناسب انسانی .
 - مالکی و تدبیر کریمانه ویژگی انسان یعنی دانایی و علم .
 - هر سه در آیات آغاز سوره علق با اشاره و اجمال بیان شده است.
- ۴- نکته های تفسیری:
 - الف: غرض سوره
 - ب: معنای اسم، ربوبیت، علق
 - ج: خواندن بر مردم نه برخورد؛ بیان قرائن این برداشت
 - د: چگونه این آیات دلالت بر ربوبیت انحصاری و برتری خدا در حق ربوبیت می کند؟
 - ۵- چه زمانی این معرفت و بینش اثرش را بر تسلیم مردم می گذارد؟
 - حس فقر باید ایجاد شود: «کلا ان الانسان لیطغی ان راه استغنی»

روایت گفتار خدا با موسی (ع): « وَقَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَيَّ مُوسَى ع حَبِّبِي إِلَيَّ خَلْقِي، وَ حَبَّبَ خَلْقِي إِلَيَّ. قَالَ: يَا رَبُّ كَيْفَ أَفْعَلُ قَالَ: ذَكَرَهُمْ آلَائِي وَ نَعَمَائِي لِجِبُونِي، فَلَمَّا تَرَدُّدًا أَبَقَا عَنْ بَابِي، أَوْ ضَالًّا عَنْ فَنَائِي، أَفْضَلُ لَكُمْ مِنْ عِبَادَةٍ مِائَةَ سَنَةٍ بِصِيَامِ نَهَارِهَا وَ قِيَامِ لَيْلِهَا.

حدیث موسی (ع): عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عِيسَى رَفَعَهُ قَالَ ١: إِنَّ مُوسَى ع نَجَّاهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى فَقَالَ لَهُ فِي مُنَاجَاتِهِ يَا مُوسَى... وَ عَلَّمَ الْجُهَّالَ مَحَامِدِي وَ ذَكَرَهُمْ آلَائِي وَ نِعْمَتِي وَ قُلْ لَهُمْ لَا يَتِمَادُونَ فِي غِيٍّ مَا هُمْ فِيهِ فَإِنَّ أَخَذِي أَلِيمٌ شَدِيدٌ.

۶- به طور طبیعی دو جریان تسلیم و سرکش (تقوا و جرم) شکل می گیرد. برای مصلح و همراهان یاد آوری مالکیت خدا بر پایان بسیار آرام بخش است. چنانکه این مطلب بر اهل سرکشی اگر فهم باشند، اثر بازدارنده خواهد داشت.

- یادآوری مالکیت خدا بر نتیجه و عاقبت کار به گونه ای که گاه در دنیا رحمانیت به طور کلی یا جزئی قطع می شود و یا در آخرت به نابودی و عذاب منتهی می شود.

- بزرگترین اثر تربیتی درونی شدن باور به رحمانیت خدای متعال بالا رفتن ضریب مقاومت در برابر معصیت پروردگار و خارج نشدن از بندگی است.

نمونه ها:

عباد الرحمن: سوره فرقان آیات ۶۳-۷۶

مریم (س): سوره مریم ۱۶-۱۹

یوسف (ع): سوره یوسف ۲۳-۲۴

۷- برنامه تربیتی پیشنهادی

- دوام شکر در امور روزمره به گفتار، هر چند ماجرا تلخ باشد.

- سجده شکر همراه با شمارش نعمت ها

- تلاوت متدبرانه سوره هایی که بر محور شمارش نعمت های پروردگار دور می زند، مثل: الرحمن، مریم،

فاطر

^۱ (۱) کذا مرفوعا، مجهولا، موقوفا.

- مطالعه و تدبر در سوره هایی که نتیجه ناسپاسی ها را گوشزد می کند، مثل: تکاثر، عبس، عادیات
- مطالعه و تدبر در ادعیه ی ائمه اطهار(ع) که بر مدار شکر سامان یافته اند، مثل: مناجات شاکرین، ابو حمزه ثمالی، کمیل، شعبانیه افتتاح، جوشن کبیر.

شواهد بند ۳:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) به نام خدای بخشنده مهربان.

(أَقْرَأَ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ) بخوان به نام پروردگارت که آفرید.

(خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ) انسان را از علق خلق کرد.

(أَقْرَأَ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ) بخوان و پروردگارت تو کریم ترین است.

(الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ) همو که به وسیله ی قلم تعلیم داد.

(عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ) به انسان آنچه را نمی دانست، یاد داد.

(كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ) چنین نیست حقاً انسان طغیان می کند

(أَنْ رَأَاهُ اسْتَغْنَى) این که خود را بی نیاز بیند.

(إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَى) به حقیقت مرجع همه چیز به سوی پروردگارت توست.

شواهد بند ۶:

عباد الرحمن:

سوره فرقان: « وَ عِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا (۶۳)

وَالَّذِينَ يَبْتُغُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا (٦٤)
 وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا (٦٥)
 إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا (٦٦)
 وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا (٦٧)
 وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلا يَزْنُونَ وَ مَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا (٦٨)

يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا (٦٩)
 إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا (٧٠)
 وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا (٧١)
 وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا (٧٢)
 وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يُخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا (٧٣)
 وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا (٧٤)
 أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا (٧٥)
 خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا (٧٦)

سوره مریم: «وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا (١٦)
 فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا (١٧)
 قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا (١٨)
 قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا (١٩)»
 سوره يوسف: «وَرَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ (٢٣)
 وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْ لَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ (٢٤)